

בל

פ ר ט י כ ל י

מישיבה משוחפת של ועדת חוקה. חוק ומשפט
וועדת חוץ ובטחון
ביום ד', כ"ט בטבת תש"י - 18.1.1950

נוכחים חברי הועדה: נ. ניר, היו"ר
ז. אהרונוביץ
י. בדר
ח. בן-אשר
י. בן-אהרון
י. בריהודה
פ. ברנשטיין
ד. בר-רב-האי
א. ג'רג'ורה
י. גרינברג
י. דובדבני
ב.צ. דינבורג
י. הררי
ז. ורהפטיג
ד. הכהן
ש. כ"ץ
מ.ד. לוינשטיין
י. לם
א. לנקין
ק. כהנא
ע. מימון
י. מרידור
י. קוסוי
י. קליבנוב
ח. רובין

מוזמנים:
ד. בן-גוריון / ראש הממשלה
פ. רוזן - שר המשפטים
מ. פיאמנטה - מחרגם לערבית

מישיבה נפתחה בשעה 08.50.

היו"ר נ. ניר: אני פותח את הישיבה המשוחפת של
שתי הועדות, ועדת החוקה, חוק ומשפט
והועדה לעניני חוץ ובטחון, בשאלת ירושלים. הועבר אלינו ע"י הכנסת
חוק ירושלים הבירה.

ועדת חוקה וועדת חוץ ובטחון
18.1.50

ר.ל.

שאלת ירושלים.

ראש הממשלה ד. בן-גוריון: רבותי! בפניכם מונחות שתי הצעות

חוק בענין ירושלים הבירה. הממשלה

מתנגדת לחקיקת חוק בענין זה. אם נקבל חוק בענין זה, פירוש הדבר, כאילו
עד כה לא היתה ירושלים הבירה. לדעת הממשלה, הבירה היתה בירושלים מיד
עם הקמת המדינה ולכן אין צורך בקבלת חוק.

הממשלה מציעה לכנסת לקבל את

הרזולוציה הבאה:

"הכנסת קבלה בקורת-רוח את הודעת הממשלה
שעם הקמת מדינת ישראל שבה ירושלים להיות
בירתה, ומציינת ברצון שאין עוד הכרח מעשי
לשיכון זמני של מוסדות הממשלה במקום אחר.

הכנסת מביעה רצונה שהקריה חיבנה במהרה
בשטח שהוקצה למטרה זאת לבנין הקריה בירושלים."

אני מניח כי החברים יודעים שבמערב

ירושלים, לא רחוק מהר הרצל, הקצינו לפני שנה שטח של כמה אלפי דונמים
לבנין הקריה. עכשיו סוגלים שם כביש. אצנחנו מציעים להסתפק בציון
העובדה הזאת.

השאלה העומדת בפנינו היא, האם לקבל

היו"ר נ. ניר:

רזולוציה, או חוק. אני מבקש מהחברים

לדון רק על השאלה הזאת כרגע, ולא להכנס לעצם הענין.

ראש הממשלה שהוא גם שר הבטחון, יש לו

י. בדר:

נמיה לטכסים איסטרטגיים. האפתעה היא

בודאי נשק חשוב מאוד בידי כל מפקד. הצעת ראש הממשלה באה עלינו כאפתעה,
לא אומר כי זאת הפתעה בלתי נעימה. לכן אני מצטער על שהיה עלי לחשוב
כמה רגעים בטרם אומר משהו.

אחרי שיקולים קצרים, אולי לא נכונים,

הגעתי למסקנה, כי עלינו לעמוד על הצעתנו ואני מבקש מהיו"ר לפתוח בדיון
על הבעיה איזו הצעה לקבל כיסוד לדיון מפורט.

י. בן-אהרן:

אני חושב, שקבלת חוק בשלב זה, מחלישה את

הענין ואינה מחזקת אותו. אין אני מכחיש

כי בשלב מסוים, קבלת הצעה כזאת היה בה משום חיזוק והיה בה ביטוי חזק יותר מאשר ע"י הצהרה. אבל בשלב הנוכחי אפשר להטיל ספק גם, אם כל הצהרה נוספת עלולה להוסיף משהו. אנחנו רצינו כי העולם יקבל את הצהרותינו הקודמות ברצינות ולא יחשוב אותן להפגנות סתמיות. הצהרותינו היו די בהירות, אם כי בלשון קצת מליצית. אבל מי הוא המדבר על ירושלים ולא נשבה למליצות? הכנסת חוק בענין זה עכשיו, אחרי הצהרת הממשלה והכנסת, הוא דבר אשר מוכרח להתליש את ערכה של ההפגנה הקודמת וגם את הרצינות שבדבר, כי פירוש שאנחנו עומדים בשרשרת בלתי פוסקת של שיכנוע עצמי ושיכנוע העולם, במקום שעלינו לעשות זאת כדבר חד-פעמי. אם הממשלה מציעה עכשיו הצהרה נוספת, פירוש שהיא מציינת את העובדה באופן יותר בהיר. אולי יכולה להיות החלטה - ואני משאיר זאת לשיקול-דעת - שכאשר נכתוב את החוקת המדינה, אם נכתוב אותה, נקבע בה כי ירושלים היא בירת המדינה. אני משער כי במידה שתהיה חוקת-יסוד, מן הדין לכלול בה גם פיסקא כזאת. אם רוצים להכריז בחוק, כי ירושלים היא בירתנו, אני חושב שדרך לכך היא, שאנחנו נסמן לעצמנו שבחוקת היסוד של המדינה יהיה סעיף על ירושלים כבירת ישראל.

בשלב הנוכחי הייתי מסתפק בהודעת הממשלה.

אנחנו כמובן נצטרך להוסיף לזאת את הודעתנו המסורתית - "בירושלים בלתי מחולקת" או "בירושלים השלמה", אם כי המונח "שלם" כלול במלה "ירושלים" - מפני שאין לנו בטחון גמור בכוונת הממשלה בענין זה.

היו"ר נ. ניר:

אני מציע לא לדון עכשיו על השאלה אם

להכניס סעיף בענין זה לחוקת היסוד כאשר

ואם תהיה חוקת יסוד, כי אין אנחנו יודעים מה חלטי הכנסת בענין זה.

ד. בר-רב-האי:

רציתי לציין בדיוק את אותו הדבר שאמר

בן-אהרן.

אני רוצה להוסיף כי קבלת החלטה כזאת

אינה עומדת בסתירה לדיון נוסף על החוקה ועל מקומה של ירושלים בתוך החוקה.

רל.

ועדת חוקה, שוערת חוץ ובסחון
18.1.50
שאלת ירושלים

ד. בר-רב-האי:

אני מתקשה להיענות לבקשה היו"ר ולא לנגוע בשאלת החוקה, מפני שהדברים שלובים במידה מה. השאלה היא כזאת: כיום, לאור המצב הנוכחי, ההצעה שהביאה הממשלה עונה על דרישת השעה. אבל קיימת שאלה, האם במציאות שלנו, לשם קביעת ירושלים כבירה, יש צורך ומן ההכרח שהדבר הזה יצויין בחוקה. היו כבר מקרים שבקונסטיטוציה צוינה הבירה אשר לא נמצאה למעשה בידי אותה המדינה. לא הייתי רוצה ללמד בעקבות המקרים האלה.

הדבר החשוב בשבילי הוא ציון הרציפות:

היתה אפיזודה של 1800-1900 שנה והאפיזודה הזאת נגמרה. אנחנו ממשיכים את ההיסטוריה. כך אני מסתכל על תקופת הגלות: כעל אפיזודה, אם כי אפיזודה די ארוכה ודי מצערת. הצעת ההחלטה של הממשלה בונה גשר מעל לאפיזודה הזאת, והיא נותנת כיום, לדעתי, את התשובה המספיקה.

אני מציע שנשאר לויכוח על החוקה את

השאלה באיזה צורה עלינו לקבוע את הבירה.

פ. ברנשטיין:

סיעת הציונים הכלליים הציעה בזמנו

להכניס סעיף לחוקה, אשר לפיו יקבע כי

ירושלים היא בירת מדינת ישראל, מבלי להכנס לשאלה האם בכלל החוקה צריכה

לכלול סעיף בענין הבירה. ישנם דברים המובנים מאליהם גם אם אין מכניסים

אותם לחוקה. אבל אנחנו הצענו את ההצעה הזאת בזמנו, כדי לעשות את

הדמונסטרציה באופן יותר זול מאשר היא נעשתה, כי קבלת סעיף זה בחוקה,

היתה חוסכת לנו את כל ההעברה לירושלים. אבל החלטנו על צורה אחרת של

דמונסטרציה. אח"כ אמרנו גם, שהדמונסטרציה אינה דמונסטרציה, אלא רק ביצוע

של מה שהחלטנו מזמן. אמרתי כבר בויכוח בכנסת, שלדעתי אין זאת צורה

איסטרטגית ביותר.

מכל הדברים האלה יש לאצא להסיק מסקנה

אחת: ככל שנשחק בענין זה, יהיה יותר טוב. כרגע אני נגד קבלת חוק וגם

נגד קבלת ההצעה שהממשלה מציעה. אנחנו עשינו את הצעד המעשי: עברנו לירושלים.

אם אח"כ נחוקק חוקה אצאק, נוכל להכניס בחוקה סעיף בענין זה. אבל אינני

מציע לחוקק בענין זה חוק נפרד, ואני חושב שגם הצעת הממשלה מחלישה יותר

מאשר היא מחזקת את ההצהרות הקודמות. הצעת ההצהרה של הממשלה מעוררת את

הרושם כאילו אנחנו רוצים במשהו ובכל זאת אין אנחנו רוצים להחליט

ועדת חוקה, אגף ארבעה חוק וביטחון
18.1.50
שאלה ירושלים

רל.

י. בר-יהודה:

מכל הצעת בן-גוריון הייתי מקבל

רק את שתי השורות האחרונות. אני

רוצה להסביר מדוע: הודעת ראש הממשלה היתה לפני חודש ימים - - -

היו"ר נ. ניר:

אין אנחנו דנים עכשיו על הצעת ראש

הממשלה, אלא האם לקבל רזולוציה או

חוק.

י. לם:

לא רציתי להתערב בו יכוח הפוליטי, אלא

רק להעיר הערה אחת. עלינו לדון

על השאלה הזאת לפי התוצאות שעוללות להיות להחלטתנו. העולם קבל את
הצהרתנו ואת צעדינו כדברים רציניים, והוא מתחשב בזה שעברנו לירושלים.
הדבר הזה לא ישנה כלום והוא עלול רק להחליש את העניין.

ד"ר בדר מושפע כנראה מכמה חוקות

שקבעו את עיר הבירה. הוא שכח כי מהות מדינתנו היא אחרת מזו של אותן
המדינות אשר קבעו את הבירה בחוקותיהן. אותן הארצות הן ארצות פדרטיביות.
קביעת הבירה במדינה פדרטיבית, יש לה תכונה אחרת: אצא היא באה להבליט
את הדבר הזה כלפי המדינות המהוות חלק מהפדרציה. אנחנו איננו פדרציה.
לכן אני שולל גם את עמדת בן-אהרן האומרת, כי כאשר נחוקק חוקה נצטרך
לקבוע בה, כי ירושלים היא הבירה.

אני חושב שצריך לקבל כיסוד את הצעת

הממשלה ואני מסכים כי הפיסקא האחרונה באותה ההצעה, מספיקה.

י. בדר:

הבעיה הראשונה היא, האם דרושה או לא

דרושה החלטה כל שהיא בעניין זה. אני

רואה כי גם הדבר הזה אינו ברור לכולם. אצל ליוריסטים ידוע המושג
"פרסקטה קונקלודנטיה", ז"א: להחליט ע"י עובדות. כמובן שישנה דרך כזאת,
אבל ערכה מותנה בכך שפירוש העובדות הוא חד-משמעי ואינו ניחן לספיקות.
אך לצערי הגדול, נאמרו דברים מסויימים ע"י מקדוח שונים בזמנים שונים,
דברים, הנותנים לעובדה שמוסדות המדינה נמצאים בירושלים, משמעות שונה;
ישנם האומרים שאין ז"א כי ירושלים היא הבירה. היו כאלה שאמרו זאת
בהזדמנויות שונות. אינני רוצה להכנס לסקירה הפסטורית, קודם כל, מפני
שאינ לי כרגע את החומר בקשר עם זה, ובמקרים כאלה כדאי שהחומר הזה

רל.

ועדת חוקה, וועדת חוץ ובטחון
18.1.50
שאלת ירושלים

י. בדר:

יהיה מוכן, אבל בדרך כלל זכרונאי אינו מטעה אותי. אני יודע כי היו
הצהרות מכל מיני מקורות. על כן צריך לאמר את הדברים באופן ברור.
בקשר עם הנטייה שישנה נגד קבלת
דקלרציה. אני חושב שדקלרציה היא דבר חשוב מאוד, אם אינה דקלרציה ריקה
אשר שום דבר אינו עומד מאחריה. העובדה שמשהו נאמר באופן ברור מאוד,
יוצרת עובדה הרבה יותר חזקה מאשר עובדות קיימות.
לם אמר כי רק לפדרציות ורושה הכרזת
הבירה בחוקה. אני זוכר למשל את החוקה האירית, והיא קרובה מאוד למה
שדרוש לנו מכיון שזאת היא מדינה שקמה אחרי מאות בשנים, והמצב בה הוא
כדאי דומה למצבנו. באותה חוקה כתוב כי דבלין היא הבירה.

עוד נתוכח אם צריך או לא צריך להכניס
זאת לחוקה.

היו"ר נ. ביר:

אני חושב שזה היה "פשינג פור פריוריטי".

י. בדר:

באותו חוק כתוב כי דבלין היא הבירה וכי

לנשיא המדינה יהיה מושב בדבלין או בסביבתה הקרובה. אצלנו, לדעתי, יש
צורך בדינים בדיוק כאלה. לכן אני חושב, כי הצעת הממשלה אינה סותרת את
הצעתנו. הצעת הממשלה היא הצהרה. אנחנו הבאנו הצעת חוק על מושב הנשיא,
על שלמות ירושלים וכמה דינים נוספים שלדעתי הם חשובים ודרושים מאוד.
אני חושב שקיימת אפשרות לקבל גם את הצעת הממשלה - בתיקון או שני תיקונים
קטנים - וגם את הצעת החוק שלנו אשר סוף כל סוף נשלחה לוועדה ע"י הכנסת
ואין לעבור עליה לסדר-היום.

אני מצטער מאוד שדוקא מצד חברינו

"בקואליציה האופוזיציונית" - שאינה קיימת - שמענו דברים בקשר עם אי-צורך
בכל הצהרה או חוק בעניין זה. אבל אני עומד על שלנו.

אני רוצה להוסיף כמה נימוקים על הצורך

י. מרידור:

בחוק בעניין ירושלים. שמענו את דבריו של

ראש הממשלה האומר שאין צורך בחוק היות והדבר מובן: אנחנו היינו בירושלים
מאז ומתמיד וע"י קבלת החוק אנחנו עלולים להכיר בכך שהיתה תקופה ואנחנו

ר.ל.

ועדת חוקה וועדת חוץ ובטחון
18.1.50
שאלת ירושלים

י. מרידור:

לא הכרנו בירושלים כבירה או שלא ישבנו בה באופן עובדתי.
לצערנו עלינו לזכור עובדה פוליטית
אחת: היה ה-29 בנובמבר ואז מדינות העולם באומות המאוחדות החליטו מה
שהחליטו, והם החליטו זאת לא בלי הסכמת הנציגים היהודים - על ירושלים
בינלאומית. אנחנו בעצמנו נתנו הסכמתנו לדבר הזה. זאת היא עובדה
פוליטית בגם חוקית בינלאומית. אין זה מקרה שמדינות העולם והאומות
המאוחדות לא ניסו, למשל, לערער על עצם העיקרון של הקמת מדינה יהודית.
אמנם היו מעצמות שניסו לערער על הגבולות, על כיבושי ישראל, אבל בעית
ירושלים תמיד עמדה על סדר-היום של האומות המאוחדות או של מוסדותיו,
מתוך סיבה פשוטה: נשאר כאן חלל ריק מבחינה פוליטית בינלאומית.
ממשלתנו לא עשתה את הצעד המכריע בזמן
הדרוש והדבר גרם לליבוי תיאבונות אימפריאליסטיים מסויימים. אין זה
סוד, וכל אחד יודע כי ישנן מעצמות המעונינות במזרח התיכון ומבעי
הדבר שהן תרצינה לדרוך כאן. ירושלים מהווה את ההזדמנות הנוחה ביותר לכך.
מה המצב העובדתי? ממשלתנו למעשה עברה
לירושלים, אבל לא עברה דה-יורה. עובדה היא שהנציג הבריטי, כאשר התוכח
עם חבריו, אמר: איזו חשיבות יש לדקלרציה? (ראש הממשלה ד. בן-גוריון: האם
הוא חגר ממשה?) (י. קוסובי: בינתיים הוא שינה את דעתו). אין זה משנה.
אני רוצה רק לציין איך מפרשים את הדבר הזה באו"ם, אם כי ראש הממשלה
אולי לא התכוון לכך שיוכלו לפרש את הצעד הזה כרציני וגם כלא רציני.
עלינו לראות את המצב כמו שהוא, וכאן
אני פונה אל חברי ספ"ם. הבירה שלנו נמצאת בירושלים. ישנה בירה חלקית
שניה הנמצאת מעבר לחומות. שאלת ירושלים מבחינה בינלאומית נשארה פתוחה.
בינתיים היו נטיות להניח כף-רגל במזרח התיכון ע"י בעית ירושלים וע"י
קביעת עובדות בירושלים. היום הדבר הוא מסוכן ביותר מסיבה פשוטה: ממשלת
ישראל יושבת היום בירושלים; הכנסת יושבת בירושלים; אבל גם עבדאלה יושב
בירושלים כמה ימים בשבוע ויתכן שגם הפרלמנט שלו יעבור לירושלים. זהו
המצב העובדתי, ולכן, המעצמות שהיו מעונינות להשפיע קודם השפעה ישירה על
מהלך העניינים במזרח התיכון, כיום יש להן הזדמנות לעשות זאת ע"י פיקוח
בינלאומי כל שהוא, וע"י לגזול את עצמאותנו במידה מסויימת. ברור לגמרי,
שאם לא נחוקס חוק שיסתום לגמרי את הגולל על הספק של בעית ירושלים.

ר.ל.

ועדת חוקה וועדת חוץ ובטחון
18.1.50
שאלת ירושלים

י. מרידור:

אנחנו עלולים בפני מצב קשה של מלחמה מתמדת נגד אותן התיאבונות
האימפריאליסטיים. אם נחוקק חוק, יהיה ברור למדינות העולם וגם לאותן
המעצמות המעונינות בכך: הפרשה הזאת חוסלה אחת לתמיד; ישראל אמרה את דברה.
לדעתי אין כל מוצא אחר.

ב.צ. דינבורג:

אינני גורס כי ישנו ערך מדיני להצהרה

שאין עמה מעשה. אבל המעשה ישנו. ירושלים.

אינה זקוקה להכרזה שהיא בירת המדינה. אני חושב שהכרזה כזאת יש בה משום
הורדת ערכה של ירושלים, מפני שאין בהיסטוריה שום עם ושום ארץ אשר היתה
בהם זהות כזאת בין העם והבירה. הדבר הזה ישנו רק בישראל. גם הגויים וגם
היהודים כותבים: "לא"י אשר בירושלים". זאת היא ההכרה בירושלים כבירה.
קבלת הכרזה פירושה שבמשך שלושת אלפים שנה, המהות הזאת היתה זקוקה להכרזתנו.
מה פירוש הסכמתנו בזמנו לירושלים

בינלאומית? הכריחו אותנו ולכן קבלנו זאת. השאלה היא, מה היא הדרך בה נוכל
להבטיח את העניין הזה ולהפחית במידה מאכסימאלית את ההתנגדות באו"ם.

אני מתנגד גם לקבלת הצהרה, ובמקום זה

אני רוצה להציע דבר אחר: לדעתי צריכה הממשלה להכניס בתקציב סכום מסוים
לבנין הקריה, ואגב הכנסת החוק הזה לכנסת, הכנסת יכולה להגיד, כי היא מאשרת
את התקציב הזה ומביעה את קורת-רוחה על פעולות הממשלה. בזה יהיה משהו
מעשי: ידעו כי אנחנו בונים את הקריה ושהענין הזה רציני. תקציב נוסף
לבנין הכנסת והקריה יהיה בבחינת עובדה, אבל לעומת זאת לא תהיה בזה התגרות,
לא תהיה בזה דקלרציה וגם לא ישאר מקום לספק. אני בעד פחות דיבורים ויותר
מעשים.

י. הררי:

אם יש לנו תביעות וזכויות לגבי ירושלים,

זכויות אלה אינן נבעות מחוק שאנחנו נחוקק.

יהיה זה מבוזבז אם נתחיל לחשוב כי העולם יכיר בזכויותינו מהרגע שאנחנו נקבל
את החוק שמציעים לנו. (י. בדר: הוא יכיר ברצוננו!). אינני גורס את כל
השיטה של חקיקת חוקים על מנת לאשר זכות מסויימת. חקיקת חוקים באה כדי לקבוע
את זכויותיה של הממשלה כלפי האזרחים. (ד. בן-גוריון: וגם את החובות
למדינה.) אם אפשר לנהוג בשיטה כזאת, צריך לקבוע כי הגליל הוא שלנו; גם
לא צריך היה לשלוח את הצבא לאילת, כי אפשר היה לעשות זאת ע"י חוק. לדעתי

דל.

ועדת חוקה וועדת חוץ ובטחון
18.1.50
שאלת ירושלים

י. הררי:

אלה הן שתי השקפות חיים. האחת אומרת, כי רוכשים משהו ע"י הצהרות וחוקים, והשנייה אומרת, כי רוכשים משהו ע"י מעשים.

ישנו שיקול של מרידור, אשר אני רואה אותו כשיקול חדש ומחשיב אותו: היות וויתרנו על ירושלים, צריך להוציא חוק האומר שהיא שלנו. אך אני חושב שדוקא הארגומנט הזה הוא לרעת מרידור, כי הוא מדאה עד כמה החלטות וחוקים הם חסרי כל ערך והעיקר הוא המעשה. לא אכנס לויכוח הגדול אם צריך היה לוותר על ירושלים או שלא צריך היה לעשות זאת. אני חושב שהמציאות הוכיחה, כי לעולם לא היינו מקבלים את המדינה אם לא היינו מוותרים בזמנו על ירושלים. היו כאלה שחשבו שנגיע למדינה אם נדרוש הכל והיו כאלה שחשבו שנגיע למדינה אם נוותר על חלק, ואח"כ נגיע לכל מה שאנחנו רוצים. אבל המקרה הזה מראה רק שחוקים ואותיות מתות אין להם כל ערך. מבחינה חוקית, אם נחוקק חוק כזה פירוש הדבר שירושלים כאילו לא היתה בירתנו ועובדה היא כי ירושלים מבחינה מעשית היתה בירתנו.

אם מדברים על חוק, נדמה לי שכל חוק שאנחנו מחוקקים והוא חל גם על ירושלים, אם זה לגבי רשיונות אוטומבילים ואם זה לגבי מס ההכנסה, מחזק את מציאותנו בירושלים. אינני זוכר, מלבד החוקה האירלנדית, כל חוקה הקובעת את עיר הבירה. (היו"ר נ. ניר: צ'כוסלובקיה). (ד. בר-רבחהאי: להגיד שום חוקה, זה מוגזם). אם צ'כוסלובקיה עשתה זאת, היא עשתה טעות. חוקה צריכה להיות עד כמה שאפשר קצרה, לא להכיל דברים מיותרים או דברים שהם ברורים מאליהם: לכן לא צריך לדבר על ענין הבירה בחוקת-היסוד. אני תוסך בדברי ברנשטיין שנתמכו ע"י דינבורג, שאין צורך בשום הצהרה. אבל אם נגזר לעשות זאת, הרי הצהרה היא בבחינת הרע במיעוטו.

אינני חושב שאנחנו צריכים להתחייב כי

ח. בן-אשר:

אף פעם לא נחוקק חוק בענין זה. אני חושב שיכולה להיות סיטואציה מדינית, בה נצטרך לחוקק חוק על ירושלים הבירה. השאלה היא אם עכשיו השעה המתאימה לכך. מועצת הנאמנות והעולם כולנו הבינו את המשמעות המדוייקת של העליה לירושלים ולא נשאר שום מקום לספיקות. הצעת

ח. בן-אשר:

הממשלה היא סממן נוסף בענין זה. מבחינה מדינתית אני חושב שקודם כל לא צריך להוציא את כל התחמושת בבת אחת. יתכן שיהיה לחץ מדיני בענין ירושלים ובצטרך לביטוי נוסף ע"י תחיקה. אינני חושב שקבלת חוק היום עלולה להוסיף לאפקט של קביעת הבירה בירושלים, יותר מאשר עצם המעשה. לגוף הענין: אם "חירות" מתכוונת לא

למשהו דקלרטיבי, הרי היא מכשילה את עצמה, מפני שיש הבדל בין דקלרציה ובין חוק. אילו הר-הבית היה בידינו והיה סיכוי לקבלת חוק לפי הצעת חירות, היה מצב אחר. כרגע אי-אפשר לדבר על זאת. ה^עמדת חוק בפני הכנסת בענין ירושלים, אשר לא יתקבל, מפלישה את הענין. מצבנו כרגע הוא כזה שאין אנחנו אוסרים את ככל בענין ירושלים. האמת היא שאין בינינו ויכוח על רצון: כולנו רוצים את ירושלים כולה. אבל מכיון שחוק כהצעת חירות לא יתקבל, ומאחר שהבירה היא בירושלים, חוק אשר יצמצם את הדקלרציה על הבירה, יכשיל את "חירות".

מתוך כך אני חושב שאין להוציא כיום

את כל התחמושת וגם לא לנהל ויכוח עקרוני אם צריך או לא צריך לקבוע כי ירושלים השלמה היא הבירה, ע"י חוק.

אני חושב שיש לקבל את הצעת הממשלה.

אני מפקפק רק לגבי הפיסקא האמצעית.

למעשה, ירושלים היא בירתנו לנצח

י. גרינברג:

נצחים. מירושלים לא נחזור. בשבילנו אין

גם צורך להצהיר על הדבר הזה. גם בשעה שישבנו במקומות אחרים, גם אז היתה ירושלים בירתנו. מישהו אמר גם כי ירושלים היא יותר מאשר בירה בשבילנו. אנחנו מסיקים מהמצב הזה את כל המסקנות הפוליטיות וגם העולם יודע להעריך זאת. כל התועלת הפוליטית שהיינו יכולים להשיג, הושגה ע"י העובדה שעברנו לירושלים. יחד עם זאת אנחנו נאמנים לקו הפוליטי שלנו: לא להתגדות ולא לעשות מעשים "להכעיס".

מתוך כך אנחנו בעד הצעת ההכרזה של

הממשלה ונגד קבלת חוק בענין זה.

ועדת חוקה וועדת חוץ ובטחון
18.1.50
שאלת ירושלים

רל.

י. בר-יהודה:

אני רוצה לאמר למר מרידור שיתאר לעצמו
את המצב שיווצר אם למשל, בויכוח על השאלה

אם לקבל חוק או הכרזה, תתקבל החלטה לקבל חוק. אני חושב שתהיה זאת מפלה גדולה, מפני שבניסוח החוק, הדתיים שלנו, המדברים על קדושת ישראל, יתפקדו בקדושת ישראל ברח' המלך ג'ורג' ויזוותרו על דברים אחרים... אינני אומר שהם יעשו כך מתוך רצון טוב, אבל אם היום יכתבו חוק בענין ירושלים, לא יכתבו אותו לפי כוונתו של מר מרידור; גם מפלגתו של ראש הממשלה לא תכתוב אותו כך. לכן, אם תתקבל החלטה לקבל לא הכרזה כי אם חוק, תהיה זאת מפלגה מדינית גדולה. אינני חושב שמישהו אשר מדבר דברים רציניים, יכול לשאוף לקבלת חוק על ויתור. אינני מדבר על זאת מבחינה חיצונית אלא מבחינה פנימית, אשר אנחנו מכירים אותו ויודעים איך יתנהלו הדברים. מבחינה זאת אני חושש פן יצליחו לקבל הסכמה על חקיקת חוק, מפני שאז תהיה זאת מפלה מדינית גדולה.

אמנם, אפשר לאמר: היות ואני בטוח כי הצעתי לא תתקבל, אני יכול להציע זאת. אבל רק מתוך הנחה כזאת אפשר להציע הצעה כזאת. לעתים עושים דבר כזה; גם אנחנו עושים זאת לעתים. אינני מציע לעשות זאת בשאלה זאת.

ז. ורהפטיג:

מעטות הן המדינות הקובעות בחוקה את
עיר בירתן. ליטא למשל, קבעה בקונסטיטוציה

שלה כי וילנה היא בירתה. ליטא קבעה זאת בשנת 1919 או 1920, אבל לא זכתה להכנס לבירה הזאת אלא מאחרי שרוסיה נכנסה לשם ובתנה לה את בירתה אבל לקחה ממנה את עצמאותה.

אי-אפשר להכריז בחוק על משהו שאיננו

בידינו. אנחנו עם של "נעשה ונשמע". אם ההצעה הזאת באה רק לשם קביעת פרינציפ, הרי אין צורך בשום חוק, מפני שזה שלנו גם בלי חוק. חוק של פרלמנט יכול להתקבל רק על מה שאפשר לבצע כרגע ולא על מה שאי-אפשר לבצע. לשם הכרזת הפרינציפ, ישנם חוקים יותר קדושים!

אם אנחנו מדברים על ירושלים ואין אנחנו

מפרטים גבולות - זה ברור. אם אנחנו מפרטים גבולות, מדוע לא נחוקק חוק האומר כי חברון היא שלנו? האם ויתרנו על חברון? האם ויתרנו על מערת-המכפלה? אין אנחנו מוותרים על מקומות אלה. אין אנחנו יודעים סתי מקומות אלה יהיו בידינו, אבל כאשר יהיו בידינו - נשליט שם את החוק שלנו.

רל.

ועדת חוקה וועדת חוק וביטחון
10.1.50
שאלת ירושלים

ז. ורהפטיג:

מכיון שירושלים כולה אינה בידינו - "והמשכיל בעת ההיא ירום".
במובן החוקי אין הבדל בין חוק אא והחלטה,
בעיקר בענין כמו ענין הכירה, מפני שזהו בעיקר ענין הצהרה. אבל הייתי
רוצה שהדבר הזה יתקבל בהחלטה של הכנסת ולא כהודעת הממשלה. איש מאתנו
לא ירצה להצביע נגד הצעת חוק, אבל אינני יודע מה נעשה עם חוק כזה כאשר
מחר נצטרך ללכת לעבדאלה כדי לקבל רשיון להכנס לעזריה. לכן סבור
אני שבענין זה יש ערך יותר גדול להחלטה, וזהו המוצא.

ראש הממשלה ד. בן-גוריון:

אני קצת מופתע מהנאמרות הפוליטיות של
מר מרידור. היות אצאצא ויש לנו סכסוך
עם או"ם, יש למר מרידור פתרון פשוט: נקבל חוק. יאלו היו סכסוכים כאלה
בפתרים בדרך זאת, אינני יודע מדוע לא עשתה זאת הודו בענין קשמיר; וכן
גם אירלנד, בענין דבלין שמר בדר הביא אותו כראיה. צריך היה אצאצא
לקבל חוק והענין היה נגמר. ובאמת, מדוע לא נחוקק חוק ביחס לכל א"י?
אלא שאילו היינו מקבלים חוק, צבא ההגנה
לישראל צריך היה ללכת ולכבוש את אותם המקומות לפי אותו החוק. על זאת
צריך לדון: האם צריך לשלוח את צבא ההגנה לישראל לכבוש את אותם המקומות?
אני רוצה להזכיר למר מרידור, אשר אוהב
להזורז למה שהיה באו"ם, שבאותם הימים חבריכם כתבו שמדינה יהודית חלק של
א"י ולא בכל א"י, לא תקום אף פעם. הם השתמשו אפילו במימרא אידית: "א"י
לא תהיה אלא חלק של א"י". אמר זאת בזמנו ב'בוטינסקי וציטט אותו שכטמן
לפני שנה.

אינני מייחס חשיבות כל כך גדולה לסכסוך.

אבל הסכסוך הוא די חמור ויש לפתור אותו בדרכים שונות ולהשפיע על או"ם
להכיר במסגה שעשה. אבל זאת, לא בדרך שמציעה "חירות".

היו"ר נ. ניר:

להצעת ראש הממשלה והצעת חירות נוספה
הצעה שלישית: לא לקבל כל הצהרה או חוק.

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לא לקבל לא הצהרה ולא חוק - 8.
בעד ההצעה הנגדית, לקבל או הצהרה או
חוק

ר.ל.

ועדת חוקה וועדת חוץ ובטחון
18.1.50
שאלת ירושלים

מחליטים: לקבל הצהרה או חוק בענין ירושלים.

הצעת דינבורג לייעץ לממשלה לקבל

חוק על תקציב לבנין הקריה בירושלים נמצאת בפרוטוקול, אבל אין זאת הצעה להצבעה.

השאלה היא אם לקבל חוק או הצהרה.

אין אני חושב שישנה הצעה לא לקבל חוק

י. בדר:

בכלל, אלא רק לא לקבלו עכשיו.

הייתי רוצה לדעת, אם תתקבל ההצעה לדון

על הצהרה, האם פירוש הדבר שהצעת החוק יורדת מהפרק?

היו"ר נ. ניר:

ה צ ב ע ה

בעד ההצעה לקבל עכשיו חוק בענין ירושלים - 3.
בעד ההצעה לקבל הצהרה בענין ירושלים - 12.

מחליטים: לקבל הצהרה בענין ירושלים.

ההחלטה הזאת איננה החלטה פנימית, כי

י. בדר:

יש לה קשר עם - - - (היו"ר נ. ניר: אני

מבין שאתה רוצה הסתייגות).

הסתייגות לי. בדר, בעד קבלת הצעת חוק.
הסתייגויות לפ. ברנשטיין ומ.ד. לוינשטיין
נגד קבלת הצהרה.

אנחנו עוברים להצהרה המוצעת ע"י ראש

היו"ר נ. ניר:

הממשלה.

אני מציע לנסח את ההצהרה בצורה כזאת:

ז. אהרונוביץ:

אאאא

"הואיל ועם הקמת מדינת ישראל שבה ירושלים להיות בירתה;
הואיל והממשלה מבצעת למעשה את העברת מוסדותיה לירושלים,
מביעה הכנסת את רצונה שהקריה תיבנה בזהרה בשטח שהוקצה
למטרה זאת ע"י הממשלה בירושלים."

לא נראה לי הנוסח שהובא ע"י ראש הממשלה

מפני שיש בו איזון שהיא מלאכותיות בלעדין ההודעה. בהצעת ראש הממשלה נאמר:

רל.

ועדת חוקה וועדת חוץ ובטחון

18.1.50

שאלת ירושלים

ז. אהרונוביץ:

"הכנסת קבלה בקורת רוח את הודעת הממשלה - - -". מתי הכנסת קבלה בקורת רוח? אינני יודע מתי זה היה, והממשלה לא מודיעה על דבר כזה. (ראש הממשלה ד. בן-גוריון: אין לי שום דבר נגד הצעת-הנוסח שלך.)

בנקודה אחת הקדים אותי אהרונוביץ: נראה

י. בר-יהודה:

לי כמוזר שאחרי חודש תיזכר הכנסת שהיא

צריכה לאמר משהו בקשר עם ענין ירושלים. הדבר הזה פוגע בעצם הענין. האם חמישה שבועות חשבנו על זאת? הנוסח של אהרונוביץ עוקר את אי-הנוחיות הזאת.

כאשר היתה הקריה בתל-אביב, כתבו

על כל דוקומנט של הממשלה, לא "תל-אביב" כי אם "הקריה". אם ללכת לפי

הגיון זה, כאשר יבנו את הקריה בירושלים, יכתבו על כל הדוקומנטים של

הממשלה, לא "הקריה בירושלים" אלא "הקריה". אני מתנגד לדבר הזה. אם כבר

עברנו לירושלים, צריך לכתוב זאת בפה מלא, ואני חושש מפני המלה "קריה".

לא פייכפת לי אם בעתונות ימשיכו להשתמש במלה "קריה" גם להבא, אבל אם

הדבר הזה יכנס לתחוקה, יוצא איפוא, שהבדל איננה ירושלים כי אם הקריה.

הדבר הזה טעון תיקון. בנוסח ההצעה אפשר לאמר "מקום מושב הממשלה" ולא

"הקריה", מונח אשר מוחק את השם "ירושלים".

אני רוצה להציע תוספת עניינית לנוסח

ז. ורהפטיג:

המתוקן של חבר הכנסת אהרונוביץ אשר אני

פחות או יותר מקבל אותו: אחרי הפיסקא הראשונה - אני משתמש בנוסח הקודם -

האומרת: " - - - לשיכון זמני של מוסדות הממשלה במקום אחד%", להוסיף את

המלים: "וטחליטה כי מושבם הקבוע של הממשלה והכנסת יהיה בירושלים, בירת

הנצח של עם ישראל". (י. בר-יהודה: מבחינה פוליטית "בירת נצח" זה אומר

פחות מאשר "בירה").

בנוסח המוצע מדובר על העברת "מוסדות

הממשלה המרכזיים" ולא ברור אם זה כולל את הכנסת. לכן אני מציע להכניס

זאת.

נוסף לכך אני רוצה שתהיה החלטה בצורה

פוזיטיבית. לפי הנוסח המוצע ההחלטה היא של הממשלה, ואינני יודע מדוע הכנסת

צריכה רק להביע קורת רוח על הודעת הממשלה. הכנסת צריכה לאשר זאת מצדה.

רל.

ועדת חוקה וועדת חוץ ובטחון

18.1.50

שאלת ירושלים

ג. ורהפטיג: אינני רוצה להכנס לענין הגבולות, אבל אני

רוצה להדגיש כי ירושלים היא בירת הנצח.

ד. ברסלב-נאלי:

גם בהצעת ראש הממשלה וגם בהצעת הוועדה של

חבר הכנסת אהרונוביץ, מופיע המושג "ירושלים

שבה להיות בירתה". ירושלים לא פסקה להיות בירת ישראל כשט שפאריס לא

פסקה להיות בירת צרפת כשהגרמנים כבשו אותה וכשט שמסקווה לא פסקה להיות

בירת ברית המועצות אצאאאאא כזמן המלחמה. לכן אני מציע להשמיט את

ההיסקא על השיטה לירושלים.

כענין הערת בר-יהודה בקשר עם הקריה: לפי

המושג החדש שנשתרש במשך שנה וחצי, "קריה" הוא מקום מושב הממשלה. "ז"א

שהקריה נמצאת איפוא שנמצאת הממשלה.

ז. בדר:

אני רואה שקיימת נטיה לחלק את ירושלים

לשלושה חלקים: לקריה, לירושלים ולקדס. יהיה

אולי דיון ביחס לגורמי החוץ, אבל מתפקידה של הועדה לדון בחלוקה הנוספת

של ירושלים, לירושלים ולקריה.

אני מסכים עם מר ורהפטיג שכואי לפרט ולאמר:

הכנסת והממשלה. אבל צריך להוסיף לזאת - ולשם כבוד, דוקא במקום הראשון -

את לשכת הנשיא. שמענו מראש הממשלה שחוקים והחלטות שלגור אינם מחייבים

את האו"ם; אני תקווה שהם מחייבים את הנשיא. אני מבין את הטענה - אם כי

היא דיאליסטית מדי לדעתי - שאם נחליט על ירושלים שלמה כעל בירת ישראל,

אין זה פותר את בעיתנו כלפי האו"ם. אבל אני חושב שאנחנו יכולים לקבל

כאן החלטה בנוגע לנשיא, ואני קורא את החברים לאומץ לב.

סתיו כך אני מציע, במקום שמר אהרונוביץ

מציע לכתוב "מוסדות הממשלה", אצאאא לכתוב: "הנשיא, הכנסת והממשלה. אולי

כדאי לכתוב שם גם "בית העליון", אם כי הוא כבר נמצא בירושלים.

אני מציע להוסיף בפסקה הראשון של מר אהרונוביץ

אצאאאאא אחרי המלה "ירושלים", את המלה "שלמה". (ז. אהרונוביץ: האם

אני אמרתי "ירושלים המחולקת"?) היה כאן דיון רב על זה וזאת היא בעיה

של בישה.

אני מסכים להכניס להצעתי את המושג הבא: "הואל

ז. אהרונוביץ:

ר.ל.

ועדת חוקה וזעזוע חוק ונכסח

18.1.50

שאלת ירושלים

ז. אהרונוביץ:

והקשיים המעשיים שגרמו לשיכון זמני של הכנסת ומוסדות הממשלה במקום
אחר, הוסרו ברו"ט, והממשלה מבצעת העברת מוסדותיה לירושלים, מביעה הכנסת
את - - - .

י. קיסרי:

אני מציע לכתוב כך: "אחרי שהכנסת חזרה
לירושלים והממשלה מבצעת את העברת מוסדותיה - - -"

י. בר-יזורה:

אני מציע להתחיל את המשפט כך: "בהמשך
להחלטת הכנסת", מפני שאין אנחנו מחליטים
עכשיו לחזור. הדבר הזה בה המשך להצהרה שהיתה.

אני מציע לכתוב בנוסח ההחלטה "מקום
מושב מוסדות הממשלה". בשפה המדוברת זה ייקרא "הקריה", אבל אני מחנוד
לשימוש בטרמין זה בחוק.

י. קליבנוב:

אני מצטרף לתיקון שהוצע בקשר עם המלה "קריה".
צריך לתת לביטוי הזה ביאור: "מקום מושב

הממשלה".

ד. בר-רב-האי:

אני מציע להשמיט מנוסח ההצעה את ה"הואיל"
הראשון.

אני מציע להשמיט את המלה "רובם" אחרי המלה
"הוסרו", מפני שזה עושה רושם כאילו ישנם עוד מכשולים. אני חושב שהמלה
הזאת פוגמת.

פ. ברנשטיין:

אני חושב כי בכלל לא צריך לדבר על המכשולים.
המכשולים הם בדיוק אותם המכשולים שהיו לפני

שנה.

ראש הממשלה ד. בן-גוריון:

מאז הוסרו מכשולים: לא היתה דרך, לא היתה
רכבת, לא היה בסחור. ישנן עובדות!

היו"ר ג. ניר:

ישנן שתי הצעות. (ד. בן-גוריון: אני מקבל את
הצעת אהרונוביץ). אם כן, אנחנו מקבלים את

רל.

ועדת חוקה וועדת חוץ ובטחון

16.1.50

שאלת ירושלים

היו"ר נ. ניר:

הצעת אהרונוביץ כיסוד, ולהצעה זאת ישנם תיקונים.

בנוסח ההצעה כתוב: "הואיל ועט הקטת המדינה

ח. רובין:

שבה ירושלים להיות בירתה". אני מקבל את הרעיון

אבל אי-אפשר להגיד כך, מפני שלפני הקטת המדינה ירושלים לא יכלה להיות

הבירה. אולי אפשר להגיד במקום "שבה" - "היתה"?

היו"ר נ. ניר:

הצעה

בעד הצעת בר-יהודה להתחיל את המשפט במלים:
"בהמשך להחלטת הכנסת - -" (על הניסוח נחליט

אחר כך)

- 11.

- מיעוט.

נגד

ההצעה נתקבלה.

בעד הצעתו של בר-רב-האי להשמיט את ה"הואיל" הראשון - 1.
נגד - רוב.

ההצעה לא נתקבלה.

בעד הצעתו של ח. רובין לכתוב במקום "שבה להיות" -
"היתה" - 1.
נגד - רוב.

ההצעה לא נתקבלה.

בעד הצעתו של בר-רב-האי להשמיט את המלה "ברובם"
אחרי המלה "הוסרו" - 8.
נגד - 8.

ההצעה לא נתקבלה.

בעד הצעת י. בדר להוסיף אחרי המלה "ירושלים"
את המלה "השלמה" - 8.
נגד - 10.

ההצעה לא נתקבלה.

הסתייגות לי. בדר ולי. בן-אהרן.

ישנן שתי הצעות לפרט את הנוסדות שמעבירים
לירושלים. הצעה בדר: הנשיא, הכנסת, מוסדות הממשלה
וביה"ר העליון; הצעה ורהפטיג: הכנסת ומוסדות הממשלה.

בעד ההצעה לפרט זאת, בצורה כזאת או אחרת - 6.
נגד - 9.

ההצעה לא נתקבלה.

הסתייגות לי. בדר.

בעד החלק הראשון בחיקונו של ורהפטיג: "ומחליטה כי
מושבת הקבוע של הממשלה והכנסת יהיה בירושלים" - 4.
נגד - 8.

ההצעה לא נתקבלה.

בעד החלק השני בהצעתו של ורהפטיג - "בירושלים,
בירת הנצח של עם ישראל" - מיטוט

ר.ל.

ועדת חוקה ודעת חוץ ובטחון

18.1.50

שאלת ירושלים

היו"ר נ. ביר:

הצעת ורודשיג לא נתקבלה.

אני מציע שיו"ר הועדה יוציא מהפרוטוקול את

ז. אהרונוביץ:

כל התיקונים שנתקבלו, ויחד עם ראש הממשלה

ינסח/ זאת סופית.

ההצעה נתקבלה.

ראש הממשלה ד. בן-גוריון: יש לי הודעה. במושגים הפרלמנטאריים ישנה המלה

"תיקון". אם מוסיפים להצעה מלה או משפט,

קוראים לזה "תיקון". אבל ישנם עניינים שתיקון מלה אחת בהם, היא ההיפך

מההצעה. כיון שהיו בענין זה כמה הסתייגויות, אני רוצה להודיע כי

הממשלה תשמור על זכותה שההצעה הזאת שתובא בשמה או בהסכמתה, תובא כהצעה

מתנגדת לכל ההצעות האחרות, וכל תיקון להצעה זאת יובא כהצעה אחרת, כהצעה

נגדית. הממשלה תדרוש הצבעה בעד ונגד הצעה זאת או אחרת, ולא כתיקונים

להצעה.

אני רוצה להסביר עו כמה צודקת הודעת ראש

י. הרדי:

הממשלה. תיקונים אפשר להכניס לחוקים ולסעיפים,

אבל לא להצהרות טריטוריות. ההחלטה הזאת היא הצהרה טריטורית של הכנסת ויש

לקבל אותה כמו שהיא או להכניס הצהרה אחרת.

אני חושב שאת הנוהג במליאת הכנסת אין קובעים

י. בר-יהודה:

בישיבה משותפת של שתי הועדות האלה. שמענו את

הודעת ראש הממשלה ואין לנו כל רשות להצביע עליה. ברגע זה אין לי גם-

הערכה לגבי ההודעה הזאת, אבל כאשר היא תגיע למליאה, כל אחד לפי הערכתו

יתמוך בה או יתנגד לה.

אני חושב שקיים תקנון ולפיו צריך לנהוג.

י. בדר:

ההצהרה הזאת אינה החלטה פוליטית מפני שכלולות

בה החלטות מעשיות על העברת משרדי הממשלה ועל בנית הקריה בירושלים. החלטות

אלה מחייבות את הממשלה ומוסדות אחרים לגבי כמה דברים.

נימוק שני: לכל חבר כנסת יש זכות להצביע גם

בעד תיסרונו וזה רשמי דעתה הכללית. אני חושב שיש לה-

י. ברר:

תיקון, להצביע בעדו ולראות שהוא נופל, ואח"כ להצביע בכל זאת בעד הצעת הממשלה. עשינו זאת, למשל, בקשר עם חוק החינוך. היו לנו באותו חוק עשרים הסתייגויות, וכאשר אצאצא הועמד להצבעה החוק בכללותו, הצבענו בעדו. אני מבין את אצאצא כוונת ראש הממשלה, אבל אני מבקש ממנו לחשוב עוד פעם על הדבר, מפני שאולי יש הועלת בכך שהחלטה הסופית, אחרי דיון על ההסתייגויות, תתקבל פה אחד. אני חושב שאסור לשלול מאתנו את הזכות להצביע בעד ההחלטה.

אני אומר מראש כי מלבד ההסתייגויות הראשונה בנוגע להחלטה היסודית, אינני בטוח כל כך אם אצאצא בסופו של דבר נעמוד במליאה על הסתייגויותינו. הדבר הזה דורש שיקול ומחשבה. אולי לא כדאי כי הרוב יקבל היום החלטה פרוצדוראלית שהיא גם נגד התקנון וגם נגד הכוונה שיש לרוב למעשה.

ס.ד. לוינשטיין: הייתי מבקש את תשובת ראש הממשלה לשאלה האם ההסתייגות האומרת כלל לא להצהיר כל הצהרה, עומדת גם כן בניגוד להשקפת הממשלה.

י. בר-יהודה: אני מציע לא לדון כאן על נוהג ופרוצדורה, כי אין זה שייך לכאן.

ראש הממשלה ד. בן-גוריון: הענין הוא רציני ואיננו פורמליסטי בלבד.

ישנם רגעים שאין נוהגים בהם דק לפי פורמליסטיקה.

אינני בטוח כי מר ברר צודק בענין התקנון, אבל כאן הענין הוא רציני מאוד. אני חושב שהממשלה כולה - אם כי לא הייתה לי אפשרות להתייעץ עם הממשלה בענין זה מפני שהענין הופיע עכשיו - וגם אני, לא נהיה פחדנים להלחם נגד הצהרות שהן מצלצלות כפטריוטיות ועלולות להביא נזק חמור. אני ממכוון בזה להצעה להוסיף את המלה "השלמה" אחרי המלה "ירושלים". אף רגע אחד לא נחשש פן יאמרו לנו שאנחנו מוותרים ומוכרים את מקום הקודש, כמו שלא חששנו כאשר היינו בעד קבלת מדינה בחלק של הארץ. אנחנו מניחים להיסטוריה לשפוט אותנו. טותר לחברים לחשוב אחרת בענין זה. אינני שולל לא את הפטריוטיזם ולא את השכל הישר שלהם, אבל אלה הן שתי גישות מחוגדות. התיקון הזה אינו תיקון, אלא הצעה אחרת בעלת משמעות אחרת. הצהרה כזאת היא

ר.ל.

ועדת חוקה וועדת חוק ובטחון

18.1.50

שאלת ירושלים

ראש הממשלה ד. בן-גוריון:

הצהרה סמלית ומחייבת ולא משחק של מלים ולא לשם בחירות. בחיבור בענין של פוליטיקה חיצונית, בענין ירושלים, בענין יחסינו עם האו"ם, בענין יחסינו עם הנצרות; בענין יחסינו עם האיסלאם ויחסינו עם היהדות, אנחנו צריכים להיות ישרים. אם המוסר והחוק אומר דבר כזה, זה מחייב את הממשלה לתת לצבא פקודה לעשות זאת. אם אין לזה טשטעות, הרי זאת בושה בשבילנו שבענין כל כך רציני מבחינה פנימית היסטורית יהודית, מבחינת יחסינו עם אצא"מ האו"ם ומבחינת מעמדנו הפוליטי העולמי, נגיד דברים שאין אנחנו צא מייחסים להם שום ערך.

אינני שולל את זכותו של מישהו להציע הצעה אחרת, אבל זאת הצעה מתנגדת בתכלית להצעתנו ולא תיקון לה. לכן, צריכות לעמוד שתי הצעות, האחת כנגד השניה.

אני משאיר לי את הזכות המלאה להלחם נגד ירושלים השלמה^{הנאי}, בכנסת, אם כי בשעה שיהיה צורך אני מוכן להלחם בעד ירושלים השלמה לא בכנסת, כי אם במקום אחר. שמחתי לשמוע ממר בדר שהוא מוכן לחשוב על הסתלקות מהסתייגוהו. אני רואה בזה רגש של אחריות. (י. בן-אהרן: דבריו אצא"מ מכבידים מאוד על הסתלקות מהסתייגות?) אבל זאת היא זכותם. הממשלה שומרת לה את הזכות, אם לפי מהות התיקון הדבר יתקבל כהצעה כותרת את הצעתנו, לעמוד על כך שהתיקון יעמוד כהצעה נגדית. אז יצביעו אלה בעד הצעה אחת ואלה בעד הצעה שניה. אנחנו רואים בזאת ענין חמור מאוד.

בזה אני נועל את הישיבה המשותפת.

היו"ר ג. ניר: